

Отримано: 19 червня 2016 р.

Прорецензовано: 17 липня 2016 р.

Прийнято до друку: 03 серпня 2016 р.

Кізіма Т. О., Луцишин О. О. Аналітичний огляд інфраструктури фінансового ринку України: інституційний аспект / Т. О. Кізіма, О. О. Луцишин // Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Економіка»: науковий журнал. – Острог: Вид-во НУ«ОА», вересень 2016. – № 2(30). – С. 62–68.

УДК 336.7

JEL – класифікація: G 110

Кізіма Тетяна Олексіївна,

*доктор економічних наук, професор, професор кафедри фінансів
імені С. І. Юрія, Тернопільський національний економічний університет*

Луцишин Олег Орестович,

*кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри фінансів суб'єктів господарювання і страхування,
Тернопільський національний економічний університет*

АНАЛІТИЧНИЙ ОГЛЯД ІНФРАСТРУКТУРИ ФІНАНСОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ: ІНСТИТУЦІЙНИЙ АСПЕКТ

Розглянуто теоретико-інституційні основи та визначено сегменти інфраструктури фінансового ринку. Проаналізовано останні тенденції, що мають місце в основних посередницько-інфраструктурних сегментах фінансового ринку України (банківський сектор, діяльність небанківських фінансово-кредитних установ: страхових компаній, недержавних пенсійних фондів, кредитних установ, ринок цінних паперів) упродовж 2014-2016 років. Наголошено на ключових проблемах, пов'язаних із функціонуванням основних сегментів фінансового ринку в Україні. Надано рекомендації щодо активізації ощадно-інвестиційних процесів у сучасних умовах.

Ключові слова: фінансовий ринок, інфраструктура фінансового ринку, посередницька складова інституційної інфраструктури, фінансові активи.

Кизыма Татьяна Алексеевна,

*доктор экономических наук, профессор, профессор кафедры финансов
имени С. И. Юрия, Тернопольский национальный экономический университет*

Луцышин Олег Орестович,

*кандидат экономических наук, доцент, доцент кафедры финансов субъектов хозяйствования и страхования,
Тернопольский национальный экономический университет*

АНАЛИТИЧЕСКИЙ ОБЗОР ИНФРАСТРУКТУРЫ ФИНАНСОВОГО РЫНКА УКРАИНЫ: ИНСТИТУЦИОНАЛЬНЫЙ АСПЕКТ

Рассмотрены теоретико-институциональные основы и определены сегменты инфраструктуры финансового рынка. Проанализированы последние тенденции, имеющие место в основных посредническо-инфраструктурных сегментах финансового рынка Украины (банковский сектор, деятельность небанковских финансово-кредитных учреждений: страховых компаний, негосударственных пенсионных фондов, кредитных учреждений, рынок ценных бумаг) в течение 2014-2016 годов. Отмечены ключевые проблемы, связанные с функционированием основных сегментов финансового рынка в Украине. Даны рекомендации по активизации сберегательно-инвестиционных процессов в современных условиях.

Ключевые слова: финансовый рынок, инфраструктура рынка, посредническая составляющая институциональной инфраструктуры, финансовые активы.

Tatiana Kizyma,

*Doctor of Economic Sciences, Professor, Professor at Finance Department
named S.I. Yuriy, Ternopil national economic university*

Oleh Lutsyshyn,

*PhD in Economic, Associate Professor, Associate Professor at Finance
and Insurance Department, Ternopil national economic university*

ANALYTICAL REVIEW OF FINANCIAL MARKET INFRASTRUCTURE IN UKRAINE: INSTITUTIONAL ASPECT

Theoretical and institutional framework of the financial market is researched and its infrastructure segments are defined. Latest trends that take place in the main intermediary infrastructure segments of the financial market of Ukraine are analyzed, such as banking, non-bank financial institutions, insurance companies, pension funds, credit institutions, securities etc within the timeline of 2014-2016. Key issues related to the functioning of the financial market's major segments in Ukraine are underscored in this article. Recommendations are provided for enhancing savings and investment processes in the modern conditions.

Keywords: financial market, financial market infrastructure, intermediary component of the institutional infrastructure, financial assets.

Постановка проблеми. Важливою умовою швидкого і безперервного розвитку економіки будь-якої країни є мобілізація тимчасово вільних коштів фізичних і юридичних осіб та їх ефективний розподіл між різними секторами економічної системи, що здійснюється за допомогою фінансового ринку.

Чільне місце в забезпеченні належного функціонування фінансового ринку відведено його інфраструктурі, яка формується з численних елементів, тісно взаємопов'язаних між собою. Зважаючи на складну структуру фінансового ринку та різновекторність його функціонування, інфраструктуру фінансового ринку українські та зарубіжні вчені розглядають із різних позицій. Відтак узагальнення та систематизація елементів такої інфраструктури і виокремлення та аналіз тенденцій її розвитку в сучасних умовах є актуальним завданням як із теоретичної, так і практичної точок зору.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми розвитку фінансового ринку та його інфраструктури стали предметом досліджень багатьох вітчизняних (О. Барановський, Н. Внукова, А. Гальчинський, В. Гесць, У. Грудзевич, О. Іваницька, З. Лапішко, І. Лютий, В. Опарін, І. Рекуненко, А. Ткач, В. Федосов) та зарубіжних (З. Боді, Ю. Борхард, Ч. Вулфен, Л. Дж. Гітман, Ю. Золотов, Н. Камерон, Т. Каргілл, А. Кейн, М. Кон, Т. Манакова, А. Маркус, Т. Мюррей, Л. Попова, П. Роуз, П. Самуельсон, Дж. Стігліц, В. Шарп, Г. Шатт) науковців. Однак аналіз сучасної економічної наукової літератури свідчить про доволі суттєві розбіжності щодо трактування сутності та ідентифікації елементів інфраструктури фінансового ринку.

Мета і завдання дослідження. Метою статті є узагальнення теоретичних положень щодо виокремлення елементів інфраструктури фінансового ринку та аналіз основних тенденцій, що відбуваються в її інституційній підсистемі у сфері посередництва.

Виклад основного матеріалу. У процесі формування системи наукових понять про інфраструктуру фінансового ринку виокремилася два основних підходи: перший трактує поняття інфраструктури фінансового ринку як специфічного різновиду поняття «інфраструктура»; другий підхід розглядає інфраструктуру фінансового ринку як самостійну сутність, що походить від природи фінансової системи та взаємодії її основних сфер і ланок.

Так, на думку О. Іваницької, така інфраструктура є «оболонкою, що оточує фінансові ринки і пронизує всю низку відносин, що виникають у її межах» [1, с. 17]. Тому її доцільно трактувати як сукупність інститутів та організацій, науково-методичних і кадрових елементів, що забезпечують безперервну, прозору і надійну основу функціонування фінансового ринку в його динамічному розвитку, переміщення та розподіл потоків капіталів між секторами, суб'єктами й об'єктами ринку.

І. Рекуненко під інфраструктурою фінансового ринку розуміє «сукупність елементів, зокрема, і специфічних видів суб'єктів, що взаємодіють із приводу перетворення закумуляованих фінансових активів у реальні інвестиційні потоки з метою нарощування продуктивного капіталу, розвитку процесів виробничого і невиробничого накопичення, забезпечуючи зниження ступеня інвестиційного ризику» [2, с. 38]. При цьому серед елементів інфраструктури фінансового ринку вчений виділяє два рівні: перший рівень є внутрішнім організаційним середовищем, що забезпечує процес укладання угод і здійснення операцій на основі розмежування функцій і спеціалізації діяльності; другий рівень формує зовнішню підсистему, яка обслуговує внутрішню інфраструктуру, забезпечуючи її нормальне функціонування [2, с. 39]. Ми погоджуємося з автором у тому, що така структуризація інфраструктури фінансового ринку дає змогу виокремлювати системоутворюючу (внутрішню) інфраструктуру, яка бере безпосередню участь в організації і функціонуванні ринку, та допоміжну (зовнішню) інфраструктуру, інституції котрої надають професійним учасникам різноманітні послуги, які не мають прямого стосунку до руху товарів і послуг на фінансовому ринку, однак створюють необхідні для цього передумови.

Важливою складовою інституційної підсистеми інфраструктури фінансового ринку є посередницька складова, до якої належать торговці цінними паперами, банки, кредитні спілки, ломбарди, лізингові компанії, фінансово-кредитні установи, компанії з управління активами, інвестиційні фонди [2, с. 39]. Причому вітчизняні вчені [3, с. 9] у складі інституційної інфраструктури фінансового ринку виокремлюють насамперед три основні складові: кредитний ринок, страховий ринок і ринок цінних паперів (фондовий ринок). Проаналізуємо їх детальніше з метою виявлення найважливіших тенденцій, що відбуваються у цьому сегменті фінансового ринку України.

Безумовно, склад інституцій інфраструктури фінансового ринку є доволі неоднорідним як із кількісної, так і якісної точок зору. Так, станом на 01.09.2016 року в Україні функціонувало: 100 банківських установ, 352 страхові компанії, 577 кредитних спілок, 117 інших кредитних установ, 30 юридичних осіб публічного права, 69 недержавних пенсійних фондів, 609 фінансових компаній, 267 лізингодавців, 478 ломбардів, 318 торгівців цінними паперами, 228 депозитарних установ, 306 компаній з управління активами, 9 фондових бірж [4-9]. Проаналізуємо детальніше останні тенденції в діяльності найбільш потужних посередницьких інституцій інфраструктури фінансового ринку України.

Необхідною умовою ефективного функціонування економіки будь-якої країни є належний розвиток банківського сектору. Банківський сектор України в процесі реформування у 2014–2015 роках зіткнувся

з низкою проблем як загальноекономічного характеру, так і проблем, породжених неправильною політикою регулятора – Національного банку України. Серед найбільш відчутних наслідків, одержаних у цій сфері «реформ» виокремимо:

– різке скорочення кількості банків в Україні у 2014–2016 роках. У 68 банках була введена тимчасова адміністрація, і лише 1 із них відновив свою діяльність (ПАТ «Астра Банк»). Практично всі інші банки направлені на ліквідацію. Станом на 01.01.2016 року в Україні функціонувало 117 платоспроможних банків, а станом на 01.09.2016 року – 100 банків;

– зростання недовіри до банків. Банківський сектор України, починаючи з кінця 2013 року, а особливо у 2014 році, зіткнувся з серйозною проблемою, яка загрожує його ліквідності і нормальному функціонуванню всієї фінансової системи – масовим відтоком депозитів. Упродовж 2014–2015 років банки України втратили 15,6 млрд грн депозитів у національній валюті (або 3,9%) і 16,2 млрд дол. США депозитів (або 55,1% усіх депозитів в іноземній валюті на початок 2014 року);

– девальвація національної грошової одиниці. За 2014–2016 рр. гривня девальвувала щодо долара США більше, ніж у 3 рази. Така різка девальвація привела до зростання проблемної заборгованості клієнтів перед банками (обслуговування валютних іпотечних кредитів стало неможливим для більшості позичальників). І ще одним наслідком девальвації стало зростання валютних активів і зобов'язань та необхідність докапіталізації більшості банків. За оцінками фахівців, банківський сектор України ще необхідно докапіталізувати на 120 млрд грн, і це за умови відсутності подальшої девальвації;

– подорожчання кредитних ресурсів в Україні. З 04.03.2015 року Національний банк підняв облікову ставку до 30% для стримування інфляції в країні. Такі дії не дають банкам виконувати одну з основних своїх функцій – кредитувати економіку, що ще більше посилює економічну кризу в Україні. Хоча варто відзначити, що після відносної стабілізації з обмінним курсом і поступовим зниженням облікової ставки НБУ, деякі банківські установи відновили свої програми кредитування для нових корпоративних клієнтів і представників малого та середнього бізнесу. Що ж стосується кредитування фізичних осіб, то тут слід відзначити його високу вартість і невеликий асортимент кредитних продуктів. Упродовж 2014-2015 років банки пропонували експрес-кредити (кредити готівкою), кредитування по кредитних картках і споживче кредитування в середньому під 40-50% річних;

– низький рівень ризик-менеджменту більшості банків. Як показали результати 2014-2015 років, багато банків України не приділяли належної уваги управлінню кредитним ризиком та ризиком ліквідності, що призвело до зростання проблемної заборгованості в кредитному портфелі і неможливості виконувати свої зобов'язання в строк.

Однак, незважаючи на негативні процеси, банківський сектор України необхідно виводити з кризового стану. Для цього необхідно:

– поступово скасовувати валютні обмеження, що призведе до лібералізації валютного ринку і припинить відтік валютних депозитів. Також банки одержують ресурси, які зараз перебувають в обігу на «чорному ринку»;

– докапіталізувати банки. Наприкінці 2015 року почався процес докапіталізації банків з іноземним капіталом (наприклад, ПАТ «Райффайзен Банк Аваль», ПАТ «УкрСиббанк» через конвертацію материнського фінансування в капітал українських дочірніх компаній). З початку 2016 року вже заявлено про докапіталізацію державних банків – Ощадбанку та Укрексімбанку – на суму 15 млрд грн;

– знижувати облікову ставку для здешевлення кредитних ресурсів;

– відновити довіру населення до банківського сектору України насамперед шляхом стабілізації ситуації на валютному ринку. А виведення банків із ринку має стати прозорим.

Безперечно, банківський сектор України знаходиться у стані глибокої кризи, однак уже зараз помітні перші позитивні сигнали – приплив депозитів у банки, докапіталізація державних банків і банків з іноземним капіталом, зважена кредитна політика. Проте одним із факторів ризику, які ще існують для банків, є погіршення якості їхніх кредитних портфелів і, як наслідок, високі збитки в результаті формування резервів. Однак переконані, що вихід економіки України зі стану стагнації, запуск кредитування і ефективний ризик-менеджмент зможуть вивести банківський сектор України із затяжної кризи.

Серед небанківських фінансово-кредитних інституцій важливу роль на фінансовому ринку України відіграють кредитні установи, кількість та динаміка основних показників діяльності яких наведена в табл. 1.

Станом на 31.03.2016 року кількість кредитних установ порівняно з аналогічною датою 2015 року збільшилася на 12 одиниць або на 1,7%. Кількість кредитних спілок зменшилася на 12 одиниць (2,0%). Водночас кількість інших кредитних установ збільшилася на 24 одиниці (25,8%). Також у Державному реєстрі фінансових установ налічувалося 1518 відокремлених підрозділів кредитних установ, зокрема, 594 відокремлених підрозділи кредитних спілок та 1001 відокремлений підрозділ інших кредитних установ. За територіальною ознакою найбільша кількість кредитних установ зареєстрована: в м. Києві та Київській області – 165 (22,8%), Луганській – 47 (6,5%), Харківській – 46 (6,4%), Донецькій – 39 (5,4%), Дніпровській – 34 (4,7%) областях [5].

Таблиця 1

**Динаміка кількості та основних показників діяльності кредитних установ
в Україні у 2014-2016 роках [5]**

	Станом на 31.03.2014 р.	Станом на 31.03.2015 р.	Станом на 31.03.2016 р.	Темп приросту, % 31.03.2016 р./ 31.03.2015 р.
Кредитні спілки				
Кількість зареєстрованих кредитних спілок	627	589	577	-2,0
Загальні активи, млн грн	2716,1	2209,6	2079,2	-5,9
Капітал, млн грн	1205,6	966,5	1109,3	14,8
Кредити, надані членам кредитних спілок (залишок на кінець періоду), млн грн	2494,5	1968,6	1783,4	-9,4
Інші кредитні установи				
Кількість зареєстрованих інших кредитних установ	85	93	117	25,8
Загальні активи, млн грн	8363,4	12828,8	19876,2	54,9
Капітал, млн грн	2145,8	2270,0	3444,7	51,7
Обсяг виданих кредитів, млн грн	3969,9	5514,0	9401,8	70,5
Юридичні особи публічного права				
Кількість зареєстрованих юридичних осіб публічного права	30	30	30	0
Загальні активи, млн грн	6232,5	7251,6	7432,3	2,5
Капітал, млн грн	1343,0	1516,2	1636,6	7,9
Обсяг виданих кредитів, млн грн	2633,0	2663,0	6349,2	138,4

Система недержавного пенсійного забезпечення, основу якої становлять недержавні пенсійні фонди, належить до третього рівня пенсійної системи. Основною метою інвестування пенсійних активів є отримання учасниками недержавного пенсійного забезпечення додаткових до загальнообов'язкового державного пенсійного страхування пенсійних виплат разом із забезпеченням доходності пенсійних активів вище рівня інфляції та залучення довгострокових інвестиційних ресурсів, необхідних для модернізації економіки. Станом на 31.03.2016 року в Державному реєстрі фінансових установ містилася інформація про 69 недержавних пенсійних фондів, які зареєстровано в 9 регіонах України. Найбільша кількість НПФ зосереджена в м. Києві – 50 (або 73% від загальної кількості зареєстрованих НПФ), 6 НПФ зареєстровано в Донецькій області (9%), 4 – у Дніпровській (6%) [6].

Динаміку кількості та основних показників діяльності НПФ наведено в таблиці 2.

Таблиця 2

**Динаміка кількості та основних показників діяльності недержавних пенсійних фондів в Україні
у 2014-2016 роках [6]**

Кредитні установи	Станом на 31.03.2014 р.	Станом на 31.03.2015 р.	Станом на 31.03.2016 р.	Темп приросту, % 31.03.2016 р./ 31.03.2015 р.
Кількість укладених пенсійних контрактів, тис. шт.	61,3	55,77	60,0	7,7
Загальна кількість учасників НПФ, тис. осіб	849,6	833,6	830,2	-0,4
Загальна вартість активів НПФ, млн грн	2262,9	2352,7	1992,1	-15,3
Пенсійні внески – всього, млн грн	1655,8	1813,1	1851,0	2,1
Пенсійні виплати, млн грн	317,6	467,4	562,9	20,4
Кількість учасників, що отримали пенсійні виплати, тис. осіб	69,3	78,1	80,3	2,8
Сума інвестиційного доходу, млн грн	1083,8	1184,9	899,5	-24,1
Прибуток від інвестування активів НПФ, млн грн	939,7	1002,1	686,4	-31,5
Сума витрат, що відшкодовуються за рахунок пенсійних активів, млн грн	144,1	182,8	213,1	16,6

У загальній сумі пенсійних внесків станом на 31.03.2016 року основну частку (95,7%) становлять пенсійні внески від юридичних осіб, на яких припадає 770,4 млн грн. Загалом на збільшення суми пенсійних внесків вплинуло зростання суми пенсійних внесків від юридичних осіб на 1,8% (30,7 млн грн) та фізичних осіб на 9,9% (7,2 млн грн). Середній розмір пенсійного внеску за I квартал 2016 року на одно-

го вкладника становить: юридичну особу та фізичну особу-підприємця – 6,6 тис. грн; фізичну особу – 60,5 тис. грн [6].

НПФ формують насамперед портфелі, до яких входять об'єкти інвестування з мінімальним ступенем ризику. Тому особливого значення набуває вибір інвестиційних інструментів, використовуючи які НПФ зможуть забезпечити захист грошових коштів населення від інфляційних процесів і при цьому отримувати визначений приріст капіталу. Відтак основними напрямками інвестування пенсійних активів є депозити в банківських установах (42,0% інвестованих активів), цінні папери, дохід за якими гарантовано Кабінетом Міністрів України (36,1%), облігації підприємств, емітентами яких є резиденти України (11,6%), акції українських емітентів (1,7%) [6].

Необхідно зазначити, що в I кварталі 2016 року вперше за період існування в консолідованому інвестиційному портфелі НПФ з'явилися акції іноземних емітентів, які становлять 0,0001% від загальної вартості пенсійних активів. А оскільки метою інвестування пенсійних активів є, передусім, збереження пенсійних заощаджень громадян, то стратегія інвестування таких фондів є більш консервативною порівняно з іншими фінансовими установами.

Ринок страхових послуг є другим за рівнем капіталізації серед інших небанківських фінансових ринків. Загальна кількість страхових компаній станом на 31.03.2016 року становила 352, зокрема: СК «life» – 46 компаній, СК «non-life» – 306 компаній, що значно менше порівняно з аналогічним періодом 2015 року (табл. 3).

Таблиця 3

**Динаміка кількості та основних показників діяльності страхових компаній в Україні
у 2015-2016 роках [8]**

	I квартал 2015 року	I квартал 2016 року	Темп приросту, % 31.03.2016 р./ 31.03.2015 р.
Кількість страхових компаній, шт., у тому числі:	385	352	-8,6
СК «non-life»	330	306	-7,3
СК «life»	55	46	-16,4
Кількість укладених договорів, крім договорів із обов'язкового страхування від нещасних випадків на транспорті, тис. одиниць	21201,0	7654,5	-63,9
Кількість укладених договорів із обов'язкового особистого страхування від нещасних випадків на транспорті, тис. одиниць	28304,1	24746,6	-12,6
Валові страхові премії, млн грн	6092,2	8273,9	35,8
Валові страхові виплати, млн грн	1561,7	1965,3	25,8
Рівень валових виплат, %	25,6	23,8	-
Обсяг сформованих страхових резервів, млн грн, зокрема:	16575,7	18668,5	12,6
резерви зі страхування життя	6288,1	7234,4	15,0
технічні резерви	10287,7	11434,1	11,1

Негативною тенденцією є також і зменшення кількості укладених договорів страхування упродовж аналізованого періоду на 17104,0 тис. одиниць (або на 34,5%). При цьому на 12640,9 тис. одиниць (69,8%) зменшилась кількість договорів із добровільного страхування, зокрема: кількість укладених договорів страхування майна – на 820,0 тис. одиниць (54,1%); кількість укладених договорів страхування від вогневих ризиків та ризиків стихійних явищ – на 6954,4 тис. одиниць (92,8%); кількість укладених договорів страхування від нещасних випадків – на 2813,2 тис. одиниць (на 65,9%).

Проте порівняно з I кварталом 2015 року на 2181,7 млн грн (35,8%) збільшився обсяг надходжень валових страхових премій, обсяг чистих страхових премій збільшився на 1235,7 млн грн (24,7%). Збільшення валових страхових премій відбулося майже за всіма видами страхування, а саме: автострахування (КАСКО, ОСЦПВ, «Зелена картка») (збільшення валових страхових платежів на 405,7 млн грн (24,5%)); страхування майна (збільшення валових страхових платежів на 342,4 млн грн (45,4%)); страхування фінансових ризиків (збільшення валових страхових платежів на 266,6 млн грн (47,9%)); страхування від вогневих ризиків та ризиків стихійних явищ (збільшення валових страхових платежів на 204,5 млн грн (46,3%)); страхування відповідальності перед третіми особами (збільшення валових страхових платежів на 196,6 млн грн (88,4%)); страхування життя (збільшення валових страхових платежів на 192,9 млн грн (41,2%)); страхування вантажів та багажу (збільшення валових страхових платежів на 161,2 млн грн (23,8%)); медичне страхування (збільшення валових страхових платежів на 121,4 млн грн (22,6%)); страхування від нещасних випадків (збільшення валових страхових платежів на 120,2 млн грн (127,1%)); страхування медичних витрат (збільшення валових страхових платежів на 75,7 млн грн (93,5%)) [8].

Питома вага чистих страхових премій у валових страхових преміях за I квартал 2016 року становила 75,3%, що на 6,7 в.п. менше порівняно з I кварталом 2015 року.

Обсяг валових страхових виплат/відшкодувань у порівнянні з I кварталом 2015 року збільшився на 403,6 млн грн (25,8%), обсяг чистих страхових виплат збільшився на 320,1 млн грн (20,8%). Зростання обсягів валових страхових виплат у I кварталі 2016 року мало місце у більшості основних системоутворюючих видах страхування. Зокрема, збільшилися валові страхові виплати з таких видів страхування, як: автострахування (збільшення валових страхових виплат на 124,1 млн грн (16,1%)) та медичне страхування (збільшення валових страхових виплат на 32,6 млн грн (11,1%)). Водночас, зменшилися валові страхові виплати зі страхування життя на 91,9 млн грн (46,3%), страхування від вогневих ризиків та ризиків стихійних явищ на 7,9 млн грн (45,4%) та страхування майна на 6,1 млн грн (16,9%).

Рівень валових виплат порівняно з аналогічним періодом 2015 року зменшився на 1,8 в.п. та становив 23,8%. Високий рівень валових та чистих страхових виплат спостерігається з медичного страхування – 49,8% та 57,2%, за видами добровільного особистого страхування – 37,3% та 40,5%, з обов'язкового страхування цивільної відповідальності власників транспортних засобів – 39,2% та 40,1% відповідно [8].

Важливою складовою фінансового ринку є фондовий ринок, на якому здійснюється реєстрація, укладання угод та торгівля цінними паперами. Насамперед зазначимо, що загальний обсяг випусків емісійних цінних паперів, зареєстрованих Національною комісією з цінних паперів та фондового ринку України в січні-липні 2016 року, становив 57,33 млрд грн, що більше на 13,39 млрд грн порівняно з відповідним періодом 2015 року (43,94 млрд грн). Упродовж січня-липня 2016 року Комісією зареєстровано 81 випуск акцій на суму 42,80 млрд грн. Порівняно з аналогічним періодом 2015 року обсяг зареєстрованих випусків акцій збільшився на 10,41 млрд грн. Також Комісією протягом січня-липня 2016 року зареєстровано 88 випусків облігацій підприємств на суму 4,77 млрд грн. Порівняно з аналогічним періодом 2015 року обсяг зареєстрованих випусків облігацій підприємств зменшився на 914,71 млн грн [9].

Ринок цінних паперів передусім характеризується показниками капіталізації, обсягом біржової торгівлі цінними паперами та кількістю цінних паперів, що перебувають в обігу на фондових біржах.

Станом на 31.07.2016 року капіталізація лістингових компаній фондового ринку склала 27,22 млрд грн.

За результатами торгів на організаторах торгівлі обсяг біржових контрактів з цінними паперами упродовж січня-липня 2016 року становив 130,00 млрд грн, що на 35,12% менше (або на 70,36 млрд грн) порівняно з аналогічним періодом минулого року. Найбільший обсяг торгів за фінансовими інструментами на організаторах торгівлі протягом періоду зафіксовано з державними облігаціями України – 111,66 млрд грн (85,89% від загального обсягу біржових контрактів на організаторах торгівлі в січні-липні поточного року) та депозитними сертифікатами Національного банку України – 11,36 млрд грн (8,74% від загального обсягу біржових контрактів на організаторах торгівлі у січні-липні поточного року). На організаційно оформленому ринку протягом січня-липня 2016 року спостерігалася консолідація торгівлі цінними паперами на двох фондових біржах «Перспектива» та «ПФТС», що становило 97,42% вартості біржових контрактів [9].

Висновки. Підсумовуючи вищевикладене, зазначимо, що фінансовий ринок України упродовж останнього часу розвивається досить нерівномірно, демонструючи як позитивні, так і негативні тенденції практично у всіх його сегментах. Це зумовлено, насамперед, впливом сучасної фінансової кризи та низкою специфічних проблем, що мають місце в кожному із його сегментів.

Безумовно, інфраструктура фінансового ринку України має розбудовуватися за міжнародними стандартами, однак з обов'язковим урахуванням специфіки нашої країни. З цією метою необхідним є створення здорового ринкового середовища в кожному із сегментів; відновлення довіри населення і суб'єктів підприємницької діяльності до держави, національної грошової одиниці та інститутів інфраструктури фінансового ринку; сприяння розвитку мережі фінансово-кредитних установ у регіонах; стимулювання довгострокового кредитування за допомогою відповідних заходів із боку держави; підвищення рівня фінансової грамотності й обізнаності інвесторів та забезпечення їх об'єктивною фінансовою інформацією тощо.

Насамкінець відзначимо, що всі елементи інфраструктури фінансового ринку, які діють у межах окремих сегментів, сприяють реалізації основної функції інфраструктури – пов'язувати між собою всі сфери обігу фінансових активів із метою створення організаційно-економічних умов для подальшого розвитку фінансового ринку, а головне завдання інфраструктури полягає в забезпеченні максимальної ефективності і своєчасного виконання угод, які укладаються на цьому ринку. Інфраструктура фінансового ринку – це складна динамічна система, функції і завдання якої поступово змінюються відповідно до тенденцій розвитку світових і національних фінансових ринків, а також змін настроїв і бажань основних суб'єктів ринку – споживачів капіталу та інвесторів. Однак головним завданням інституційної складової інфраструктури фінансового ринку в Україні продовжує залишатися підвищення надійності систем захисту організованих заощаджень усіх суб'єктів цього ринку.

Література:

1. Іваницька О. М. Державне регулювання розвитку фінансової інфраструктури : Монографія / О. М. Іваницька. – К. : Вид-во НАДУ, 2005. – 276 с.
2. Рекуненко І. І. Характеристика елементів інфраструктури фінансового ринку / І. І. Рекуненко // Вісник Української академії банківської справи. – 2014. – №1 (36). – С. 38–44.
3. Федосов В. М. Інституційна фінансова інфраструктура України: сучасний стан та проблеми розвитку / В. М. Федосов, В. М. Опарін, С. В. Львовичкін // Фінанси України. – 2008. – №12. – С. 3–21.
4. Бюлетень (електронне видання) Національного банку України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.bank.gov.ua/control/uk/publish/category?cat_id=57897.
5. Підсумки діяльності кредитних установ за I квартал 2016 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.nfp.gov.ua>.
6. Підсумки розвитку системи недержавного пенсійного забезпечення станом на 31.03.2016 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.nfp.gov.ua>.
7. Підсумки діяльності фінансових компаній, ломбардів та юридичних осіб (лізингодавців) за I квартал 2016 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.nfp.gov.ua>.
8. Підсумки діяльності страхових компаній за I квартал 2016 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.nfp.gov.ua>.
9. Інформаційна довідка щодо розвитку фондового ринку України протягом січня – липня 2016 року [Електронний ресурс].